

TERVEYDEN JA
HYVINVOINNIN LAITOS

Kristel Englund
Juha Koivisto

TYÖPAPERI

Innokylän oppimisverkostotoiminnan yhteisarviointi

TYÖPAPERI 6/2014

Kristel Englund, Juha Koivisto

Innokylän oppimisverkostotoiminnan yhteisarviointi

TERVEYDEN JA
HYVINVOINNIN LAITOS

© Kirjoittajat ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos

ISBN 978-952-302-134-1

ISSN 2323-363X (verkkojulkaisu)

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-134-1>

Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy
Tampere, 2013

Lukijalle

Innokylän oppimisverkostotoiminnan yhteisarvioinnin tarkoituksena oli tuottaa arviointitietoa oppimisverkostojen toiminnan jatkokehittämisen tueksi. Yhteisarviointi tarkoittaa tässä sitä, että oppimisverkostojen koordinaattorit, koordinaattorien koordinaattori ja Innokylän työntekijä osallistuivat arviointiin yhdenvertaisina ääninä. Arviointi tuotti hyviä eväitä oppimisverkostojen toiminnan kehittämisen tueksi. Arviointi tehtiin osana Innokylän kehittämis- ja juurruttamisprosessia, ei erillisenä arviointina.

Arviointi koostuu kuudesta luvusta. Luvussa 1 kuvataan oppimisverkostojen tavoitteet ja toiminta lyhyesti. Luku 2 esittelee yhteisarvioinnin arviointiasetelman. Luvussa 3 esitellään arvioinnin tulokset oppimisverkostoittain ja luvussa 4 käydään läpi arvioinnin tulokset kokonaisuutena. Luvussa 5 esitetään arviointiprosessin tuottamat oppimisverkostotoiminnan kehittämissuosituksen.

Tiivistelmä

Kristel Englund & Juha Koivisto. Innokylän oppimisverkostotoiminnan yhteisarviointi. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Työpaperi 6/2014. 28 sivua. Helsinki 2014.

ISBN 978-952-302-134-1 (verkkójulkaisu)

Innokylän oppimisverkostotoiminnan tarkoituksena on tukea hyvinvointi- ja terveysalan eri teema-alueilla tehtävää käytäntöjen yhteistoiminnallista kehittämistä, arviointia ja mallintamista sekä mallien leviämistä ja soveltamista. Oppimisverkostojen toiminta on tarkoitettu erityisesti hyvinvointi- ja terveysalan kehittäjille ja ammattilaisille. Oppimisverkostotoimintaa käynnistettiin vuosina 2007–2008 ja verkostoja on toistaiseksi koordinoitu THL:stä käsin. Verkostot hyödyntävät Innokylän työkaluja ja palveluja toiminnassaan.

Oppimisverkostojen yhteisarvioinnissa arvioitiin oppimisverkostotoiminnan toteuttamista ja toimivuutta. Arvioinnin tarkoituksena oli tuottaa tietoa, jonka avulla oppimisverkostotoimintaa voidaan edelleen kehittää.

Oppimisverkostojen yhteisarviointi eteni käytännössä siten, että ensin haastateltiin koordinaattorit oppimisverkostoittain. Yksilöhaastattelujen pohjalta nousseiden teemojen pohjalta järjestettiin ryhmähaastattelu. Oppimisverkostotoiminnan kehittämissuosituksot johdettiin tuotetusta arviointimateriaalista.

Tulokset antavat monipuolisen kuvan oppimisverkostoista. Osalla verkostoista on pitkälle edennyttä, aktiivista toimintaa ja paljon jäseniä, kun taas toiset ovat vielä aloitusvaiheessa. Oppimisverkostojen vahvuuksia ovat muun muassa koordinaattoreiden substanssiosaaminen ja järjestettyjen Innopajojen suosio. Viestintä on ollut koordinaattoreille työlästä ja jonkin verran haasteellista. Innokylän välineet ovat olleet tukena verkostojen toiminnassa. Osa oppimisverkostoista on tiukemmin kiinni Innokylässä, toisilla taas on etäsempi suhde siihen.

Oppimisverkostotoiminnan kehittämissuosituksina esitetään seuraavaa: Verkostojen koordinaatiovastausta voitaisiin tulevaisuudessa jakaa THL:n ulkopuolellekin. Itsenäisesti toimivien alaverkostojen perustamista suositellaan. Innokylän koordinaatio kaikkia verkostoja kohtaan voisi rajoittua esimerkiksi koordinaattoreille kaksi kertaa vuodessa järjestettävään vertaisoppimistilaisuuteen. Koordinaatiovastuussa olevien organisaatioiden tulisi taata koordinaattoreille työaika, toimintarahaa ja viestintätukea. Innokylän taas tulisi tarjota oppimisverkostoille tarvelähtöistä perehdytystä Innokylän kehittämiskulttuuriin ja työkaluihin. Koordinaattorien tulisi verkostoitua enemmän keskenään ja järjestää verkostoille yhteistä toimintaa, tilaisuuksia ja tapahtumia. Verkostojen toivotaan löytävän monipuolisia tapoja hyödyntää Innokylän Verkostotyökalua.

Avainsanat: Innokylä, oppimisverkostot, kehittäminen, osaamisen kehittäminen, yhteistoiminnallinen oppiminen

Sammandrag

Kristel Englund & Juha Koivisto. Innokylän oppimisyhteisöjen yhteisarvioinnin yhteisarvioinnin [Samutvärdering av Innobyns lärandenätverk]. Institutet för hälsa och välfärd (THL). Diskussionsunderlag 6/2014. 28 sidor. Helsingfors, Finland 2014.

ISBN 978-952-302-134-1 (nätpublikation)

Syftet med Innobyns lärandenätverk är att stöda gemensam utveckling av praxis inom olika områden inom social- och hälsovården, utvärdering och skapande av modeller samt spridning och användning av modeller. Lärandenätverkens verksamhet riktas särskilt till yrkespersoner inom social- och hälsovården och dem som arbetar med utveckling inom välfärds- och hälsosektorn. De första lärandenätverken startades kring år 2007-2008 och de har hittills koordinerats från THL. Nätverken använder Innobyns verktyg och tjänster i sin verksamhet.

I utvärderingen av lärandenätverken utvärderades hur verksamheten har förverkligats och hur den har fungerat. Syftet med utvärderingen var att producera information som kan användas då nätverken utvecklas i fortsättningen.

Samutvärderingen gjordes i praktiken så att först intervjuades nätverkskoordinatorerna individuellt. På basis av de teman som uppstod i de individuella intervjuerna ordnades en gruppintervju. På basis av gruppintervjun härleddes rekommendationerna för den fortsatta utvecklingen av lärandenätverken.

Resultaten ger en mångsidig bild av lärandenätverken. En del av dem har kommit långt och har många medlemmar och aktiv verksamhet, medan andra fortfarande är i startskedet. Lärandenätverkens styrkor är bl.a. koordinatorernas substanskunskaper och de populära workshopparna. Informations- och kommunikationsdelen har varit arbetsdryg och i någon mån också en utmaning för koordinatorerna. Innobyns verktyg har varit ett stöd i nätverkens verksamhet. En del av lärandenätverken har en närmare koppling till Innobyn, medan andra har ett mer distanserat förhållande till Innobyn.

Som utvecklingsrekommendationer presenteras följande: Ansvaret för att koordinera nätverken kan i framtiden också finnas delvis utanför THL. Självständigt fungerande subnätverk kan gärna grundas. Innobyns koordinering av samtliga nätverk kan t.ex. begränsas till ett forum för att lära av varandra som ordnas ett par gånger om året. De organisationer som har koordineringsansvaret bör se till att koordinatorerna har arbetstid, verksamhetsmedel och stöd när det gäller information och kommunikation till sitt förfogande. Innobyn borde vid behov erbjuda lärandenätverken utbildning och handledning i Innobyns utvecklingskultur och verktyg. Koordinatorerna borde nätverka mer sinsemellan och ordna gemensam verksamhet för nätverken, t.ex. gemensamma evenemang. En förhoppning är att nätverken skulle hitta mångsidiga sätt att använda Innobyns nya nätverksverktyg.

Nyckelord: Innobyn, lärandenätverk, utveckling, kompetensutveckling, kollektivt lärande

Abstract

Kristel Englund & Juha Koivisto. Innokylän oppimisverkostotoiminnan yhteisarviointi [Co-evaluation of the learning networks of Innovillage]. National Institute for Health and Welfare (THL). Discussion paper 6/2014. 28 pages. Helsinki, Finland 2014.
ISBN 978-952-302-134-1 (online publication)

The aim of the learning networks of Innovillage is to support the collaborative development, evaluation and scaling up of models and practices in the social and health field. The learning networks are meant especially for the professionals and developers of the field. The first learning networks were founded in 2007-2008 and so far they have been coordinated by the National Institute for Health and Welfare. The networks use the tools and services of Innovillage in their activities.

The co-evaluation of the learning networks evaluated the enactment and workability of the activities of the networks. The purpose of the evaluation was to produce information on the basis of which the networks can be further developed.

The evaluation process proceeded so that first the coordinators of the networks were interviewed individually. Then a group interview of coordinators was organized on the basis of the themes discussed in the individual interviews. The recommendations for the development of the learning networks were derived from the group interview.

The results provide a diverse picture of the learning networks. Some of them are very active and have a lot of members, while others are still in the phase of starting up. The strengths of the learning networks are amongst others the high-level competencies of the coordinators and the popularity of the workshops that the networks organize. The communication concerning the networks has been a challenge for the coordinators. The tools of Innovillage have been useful for the networks. Some of the networks are tighter attached to Innovillage, while others have a more distant relationship to it.

The recommendations for the learning networks are as follows: Other organizations than THL could also participate in coordinating the networks in the future. It is recommended that independently working sub-networks are being founded. Innovillage's coordination on the networks could consist of for example events for peer learning twice a year. The organizations which have the responsibility for coordinating the networks should offer the coordinators working hours, financial support and support when it comes to information and communication. Innovillage should offer training and support to the learning networks with respect to its development culture and tools. The coordinators should network more with each other and organize common activities and events to the networks. It is expected that the networks find diverse ways of using the Networks tool of Innovillage.

Keywords: Innovillage, learning network, development, knowledge development, collaborative learning

Sisällys

Lukijalle.....	3
Tiivistelmä.....	5
Sammandrag.....	6
Abstract.....	7
Johdanto.....	11
Oppimisverkostotoiminnan lyhyt kuvaus.....	12
Oppimisverkostojen toimintamalli.....	12
Oppimisverkostot.....	13
Päihde- ja mielenterveystyö.....	13
Rikossovittelu.....	13
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ja eriarvoisuuden vähentäminen.....	13
Sosiaalinen kuntoutus ja työelämäosallisuus.....	14
Ikäihmisten palvelut.....	14
Lapset, nuoret ja perheet.....	14
Vammaisasiat.....	14
Verkostodialogiset käytännöt.....	14
Innovaatioviestintä.....	14
Arviointiasetus.....	15
Arvioinnin viitekehys.....	15
Arvioitava asia.....	15
Arvioinnin kysymykset.....	15
Arvioinnin menetelmät ja aineistot.....	16
Tulokset.....	17
Päihde- ja mielenterveystyön oppimisverkosto.....	17
Rikossovittelun oppimisverkosto.....	17
Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ja eriarvoisuuden vähentämisen oppimisverkosto.....	18
Sosiaalisen kuntoutuksen ja työelämäosallisuuden oppimisverkosto.....	19
Ikäihmisten palveluiden oppimisverkosto.....	20
Oppimisverkostotoiminnan kokonaisarviointi.....	22
Tavoitteet.....	22
Toiminta.....	22
Innokylän työvälineiden käyttö.....	22
Resurssit.....	23
Koordinaattorit ja koordinaattoreiden koordinaattori.....	23
Oppimisverkostojen suhde Innokylään.....	24
Viestintä.....	24
Oppimisverkostotoiminnan kehittämissuosituksukset.....	25
Liitteet.....	26
Liite 1: Arviointikeskustelujen teemat.....	26
Liite 2: Ryhmäarviointikeskustelun teemat.....	27
Lähteet.....	28

Johdanto

Innokylän oppimisverkostotoiminnan tarkoituksena on tukea hyvinvointi- ja terveysalan eri teema-alueilla tehtävää käytäntöjen yhteistoiminnallista kehittämistä, arviointia ja mallintamista sekä mallien leviämistä ja soveltamista. Oppimisverkostojen toiminta on suunnattu erityisesti hyvinvointi- ja terveysalan kehittäjille ja ammattilaisille. Verkostot hyödyntävät toiminnassaan hyvinvointi- ja terveysalan avoimen innovaatioympäristön, Innokylän kehittämistyökaluja (www.innokyla.fi). Verkostot tarjoavat kehittäjille ja ammattilaisille keskeisen kanavan verkostoitua ja luoda kumppanuuksia yhteiskehittämiseen hyvinvointi- ja terveysalan ja muidenkin sektorien toimijoiden kanssa. Tässä oppimisverkostotoiminnan yhteisarvioinnissa arvioitiin oppimisverkostotoiminnan toteuttamista ja toimivuutta. Arvioinnin tarkoituksena oli tuottaa tietoa, jonka avulla oppimisverkostotoimintaa voidaan edelleen kehittää.

Oppimisverkostotoiminnan lyhyt kuvaus

Oppimisverkostotoimintaa käynnistettiin THL:n edeltäjän Stakesin aikana osana sosiaali- ja terveysalan Hyvä käytäntö – toimintaa vuosina 2007–2008. Toiminnan tausta-ajatuksena oli toimijoiden verkostoituminen, osaamisen jakaminen ja yhdessä oppiminen sekä yhteisen tiedonrakentelun prosessit. Verkostoja perustettiin eri aihealueiden, kuten päihde- ja mielenterveystyö, ympärille. Oppimisverkostojen tarkoituksena oli syventää tietoa alakohtaisista käytännöistä. Lisäksi oli tärkeää edistää oppimisverkostojen keskinäistä oppimista ja tiedon jakamista, jotta kehitetyt käytännöt eivät jää sektori- tai alakohtaisiksi. Tuolloin perustetut verkostot olivat mukana Innokylä-hankkeen suunnitteluvaiheessa ja ne siirtyivät luontevasti hankkeen alettua vuonna 2009 kehittämään Innokylää sekä osaksi Innokylä-toimintaa.

Innokylän oppimisverkostot ovat erilaisia, erikokoisia ja eripituisia - niillä on erilaisia lähtökohtia, tavoitteita ja toimintamuotoja. Osa niistä on perustettu Innokylä-hankkeen aikana. Verkostojen yhteisenä tarkoituksena on saattaa yhteen samanlaisten aiheiden parissa työskenteleviä ihmisiä ja organisaatioita sekä auttaa heitä jakamaan tietoa ja oppimaan toisiltaan. Toiminnan yhteisenä nimittäjänä on sosiaali- ja terveysalan kehittämistoiminnan tukeminen sekä kehitettyjen ratkaisujen ja mallien leviämisen edistäminen.

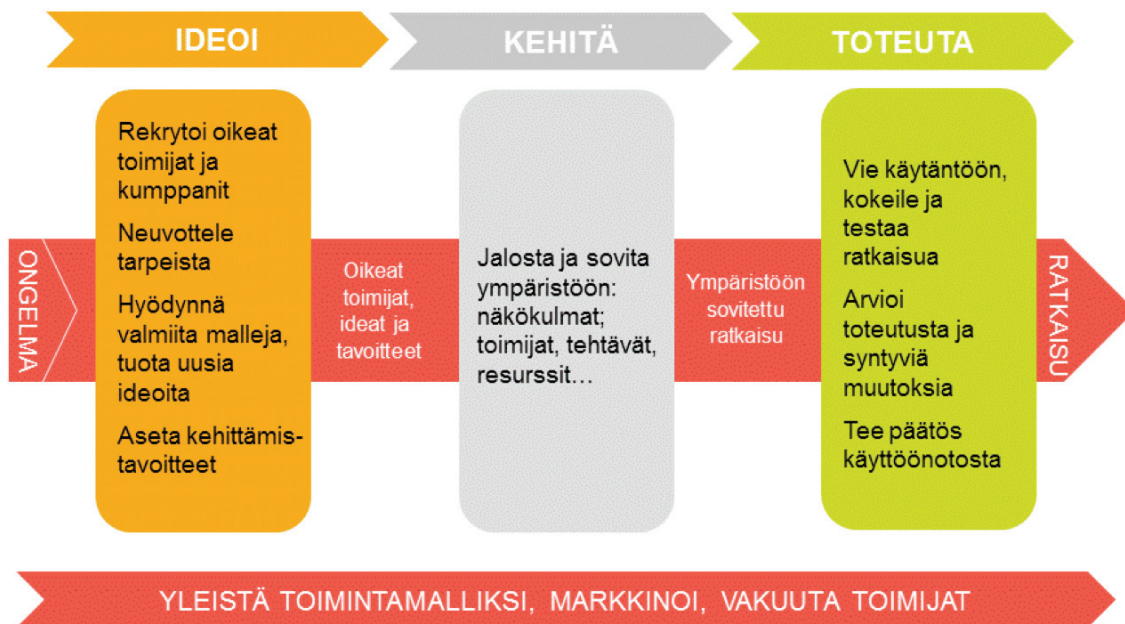
Oppimisverkostojen toimintamalli

Innokylän oppimisverkostot harjoittavat kumppanuuteen perustuvaa kehittämistä sosiaali- ja terveysalalla. Päämääränä on, että oppimisverkostojen toiminnan avulla sosiaali- ja terveysalan käytännöt uudistuvat, palvelujen asiakaslähtöisyys paranee ja asiantuntijuus syvenee. Kohderymänä on sosiaali- ja terveysalan kehittämistyötä tekevät toimijat mm. kunnissa, järjestöissä ja oppilaitoksissa. Toiminnan tavoitteena on tukea käytäntöjen yhteiskehittämistä ja mallintamista sekä mallien levittämistä ja soveltamista. Toisena tärkeänä tavoitteena on vahvistaa kohderymän ammatillista osaamista uusien asiakaslähtöisten työtapojen ja vertaiskehittämisen avulla. Lisäksi tavoitteena on tukea sosiaali- ja terveysalan kansallisten kehittämisohjelmien (mm. Kaste 2012–2015) sekä kehittämishankkeiden kehittämistyötä ja varmistaa hanketoimijoiden työskentely Innokylässä. Oppimisverkostojen tehtävänä on perehdyttää kohderymä Innokylän työkaluihin, kuten kehittämissympäristöön, Innopaja-toimintaan sekä osallistaviin kehittämismenetelmiin. Innokylässä toimi tätä arviointia tehtäessä yhdeksän oppimisverkostoa:

- Päihde- ja mielenterveystyö
- Rikossovittelu
- Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ja eriarvoisuuden vähentäminen
- Sosiaalinen kuntoutus ja työelämäosallisuus
- Ikäihmisten palvelut
- Lapset, nuoret ja perheet
- Vammaisasiat
- Verkostodialogiset käytännöt
- Innovaatioviestintä

Oppimisverkostot tukevat Innokylän innovaatiomallin mukaista kehittämistoimintaa (Kuvio 1). Keskeinen toimintamuoto on käytäntöjen yhteiskehittämistä tukeva Innopaja-toiminta. Innopajat ovat kokopäiväisiä tai lyhyempiä työpajoja, joilla tuetaan käytäntöjen ideointia, kehittämistä ja arviointia sekä käytäntöjen mallintamista yleisiksi toimintamalleiksi ja toimintamallien leviämistä. Kukin oppimisverkosto on järjestänyt vuosittain vähintään sovitun minimimäärän Innopajoja (esim. 6 Innopajaa/vuosi). Toinen toimintamuoto on oppimisforumit, jotka ovat 1-2 päivän mittaisia luennoista ja Innopajoista rakentuvia tapahtumia, joiden aihe nousee sosiaali- ja terveysalan kehittäjien tarpeista. Innokylän työntekijät ovat järjestäneet oppimisverkostojen kehittämispäiviä verkostojen koordinaattoreille 2-4 kertaa vuodessa. Yhtenä toimintamuotona voi myös olla tuutoritapaamiset, jotka ovat Innokylän Innotuutoreille järjestettävät verkostoitumis- ja lisäkoulutustapahtumat. Tämän lisäksi kukin verkosto voi järjestää omia sisäisiä tuutoritapaamisi-

aan. Kullakin oppimisverkostolla on 1-3 koordinaattoria, jotka tähän mennessä ovat olleet THL:n työntekijöitä. Koordinaattorit käyttävät osan työajastaan verkoston kehittämisen, koordinaatio- ja ylläpitotehtäviin.

Kuvio 1. Innokylän innovaatiomalli

Oppimisverkostot

Päihde- ja mielenterveystyö

Päihde- ja mielenterveystyön oppimisverkosto edistää tiedon tuottamista päihde- ja mielenterveystyön käytännöistä ja toimintamalleista. Oppimisverkoston teema-alue käsittää päihde- ja mielenterveystyön kokonaisuudessaan aina edistävän ja ehkäisevän työn käytännöistä tuen, hoidon ja kuntoutuksen käytäntöihin. Päihde- ja riippuvuus -tematiikkaan liittyen oppimisverkoston toimintaan kuuluvat myös toiminnallisten riippuvuuksien – erityisesti pelihaittojen - ehkäisyn ja hoidon käytännöt. Oppimisverkoston koordinaattorit ja tuutorit tarjoavat tukea käytäntöjen mallintamiseen Innokylän kehittämissuunnitelmaan. Oppimisverkosto järjestää Innopajoja, joissa käytäntöjen kehittäjät saavat tukea käytäntöjen mallintamisen lisäksi kehittämissuunnitelman eri vaiheisiin. Innopajat toimivat verkostoitumista edistävinä foorumeina ja kehittämissuunnitelman vertaisasiantuntijuuden sekä yhteiskehittämisen areenoina.

Rikossovittelu

Rikossovittelun oppimisverkosto on keskittynyt luomaan yhteistoiminnallisesti toimintamallit rikos- ja riita-asioiden sovittelun teemoille:

- Dialogisuus sovittelussa
- Lapset sovittelussa
- Lähisuhdeväkivalta sovittelussa
- Monikulttuurisuus sovittelussa
- Vapaaehtoissovittelijoiden jatko- ja täydennyskoulutus
- Vapaaehtoissovittelijoiden viestintä

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ja eriarvoisuuden vähentäminen

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ja eriarvoisuuden vähentämisen oppimisverkoston keskeiset teemat ovat hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen, hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä hyvinvointijoh-

taminen. Tavoitteena on tukea hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toiminnan suunnittelua, toteuttamista ja arviointia sekä edistää hyvinvointi- ja terveyserojen tunnistamista ja niiden kaventamista kaikissa politiikoissa ja hallinnonaloilla. Tavoitteena on myös kehittää hyvinvointijohtamisen rakenteita ja käytäntöjä.

Sosiaalinen kuntoutus ja työelämäosallisuus

Sosiaalisen kuntoutuksen ja työelämäosallisuuden oppimisverkosto tukee ja edistää kehittämistyötä, joka pyrkii vahvistamaan erityisesti osatyökykyisten, huono-osaisten, syrjäytymisvaarassa olevien sekä marginaaliin työnnettyjen ihmisten sosiaalista kuntoutumista ja osallisuutta työmarkkinoilla. Oppimisverkosto edistää yhteiskehittämistä sekä tiedon tuottamista ja kokoamista käytännöistä, joilla vahvistetaan kansalaisten toimijuutta ja toimintakykyä, edistetään osallistumista yhteisölliseen toimintaan ja työmarkkinoille sekä ehkäistään syrjäytymistä. Oppimisverkostossa on myös mahdollisuus haastaa perinteisiä käsityksiä liittyen syrjäytymiseen ja huono-osaisuuteen sekä työntekijöiden ja asiakkaiden rooleihin.

Ikäihmisten palvelut

Ikäihmisten palvelujen oppimisverkosto osallistuu iäkkäiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen ja palvelujen parantamiseen liittyvään kehittämistyöhön. Vuonna 2012 toiminta keskittyi erityisesti Väli-Suomen ikäKasteen ja Toimintakykyisenä ikääntyminen Länsi-Suomessa Kaste-hankkeiden tukeen ja verkottamiseen. Ajankohtaisia teemoja olivat mm. muistisairaiden parissa tehtävä työ, omaishoitajien tuki, kotiuttamisprosessit ja perhehoitokysymykset.

Lapset, nuoret ja perheet

Lasten, nuorten ja perheiden oppimisverkostotoiminta tukee kansallisen sosiaali- ja terveydenhuollon Kaste-kehittämissuunnitelman 2012–2015 toimeenpanoa. Oppimisverkoston toimintaan voivat osallistua kuntien, palvelujen, kehittämishankkeiden, järjestöjen, seurakuntien ja yksityisten toimijoiden edustajat.

Vammaisasiat

Vammaisasioiden oppimisverkosto tekee kumppanuuteen perustuvaa kehittämistä vammais- ja apuvälinealalla. Oppimisverkoston tavoitteena on, että palveluiden asiakaslähtöisyys paranee, asiantuntijuus syvenee ja käytännöt uudistuvat. Vammaispalvelu- ja apuvälinealalla on tarve yhdistää voimavaroja ja verkostoja vammaispalveluiden tutkimus- ja kehittämistyöhön. Innokylän oppimisverkosto on yksi alusta yhteiselle työskentelylle. Tarkoituksena on yhdessä ideoida, mallintaa, arvioida ja levittää vammaisalan käytäntöjä.

Verkostodialogiset käytännöt

Verkostodialogiset käytännöt – oppimisverkosto koostu erityyppisistä verkostoista, jotka kehittävät ja juurruttavat sektorirajat ylittävää ja varhaiseen avoimeen yhteistoimintaan perustuvaa dialogista palvelukulttuuria. Verkoston levittämiä toimintamalleja ovat mm. puheeksi ottamisen käytännöt, hyvien käytäntöjen dialogit ja tulevaisuuden muistelu.

Innovaatioviestintä

Innovaatioviestinnän oppimisverkosto oli tätä arviointia tehtäessä käynnistymisvaiheessa oleva verkosto, jonka tavoitteita, tehtäviä ja toimintamuotoja vasta mietittiin.

Arviointiasetelma

Arvioinnin viitekehys

Oppimisverkostotoiminnan arviointi toteutettiin relationaalisen arvioinnin kehyksessä. Relationaalinen arviointi seuraa ja arvioi, millaisia muutoksia jokin käytäntö tai toiminta tuottaa; ovatko ne asetettujen tavoitteiden mukaisia, syntykö odottamattomia muutoksia, positiivisia tai negatiivisia. Lisäksi seurataan ja arvioidaan toiminnan toteutusta. Arvioinnin perimmäisenä tarkoituksena on tuottaa tietoa siitä, miten käytäntö tai toiminta tulisi rakentaa ja organisoida, jotta sen avulla saavutettaisiin tavoiteltavia muutoksia: millaisia toimijoita tarvitaan, millaista vuorovaikutusta toimijoiden kesken tarvitaan ja millaisia tehtäviä näiden tulee tehdä sekä millaisia resursseja (tietoja, taitoja, välineitä, rahaa tms.) nämä toiminnassa tarvitsevat. (Heikkinen & Koivisto; Pohjola & Koivisto 2013; Koivisto ym. 2008; Koivisto 2007a; Koivisto 2007b.)

Relationaalinen arviointi on case-pohjaista arviointia, jossa arviointiasetelma jäsenyy *ennen-aikana-jälkeen* -asetelman mukaisesti. Oppimisverkostotoiminnan kohdalla tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että toimintaan osallistuvia kehittäjiä ja ammattilaisia seurattaisiin reaaliaikaisesti ennen oppimisverkoston tiettyyn toimintaan osallistumista, toiminnan aikana ja sen jälkeen. Näin voitaisiin tarkastella sitä, missä määrin osallistujat saavat toiminnasta sitä mitä toiminnan on tarkoitus tuottaa: pysyviä kumppanuuksia, kokemusten vaihtoa, tietoa, osaamista, taitoja jne. Tässä arvioinnissa keskityttiin tarkastelemaan oppimisverkostotoiminnan toteutusta verkostojen koordinaattorien näkökulmasta eli keskityttiin relationaalisen asetelman *aikana* --ulottuvuuteen. Arviointi tuotti tietoa siitä, kuinka onnistunutta toiminnan toteuttaminen on koordinaattorien näkökulmasta ollut.

Oppimisverkostotoiminta jäsenyy relationaalisessa kehyksessä moninaiseksi toiminnaksi, jolla on tietty tarkoitus ja tavoitteita ja joka koostuu toimijoista (koordinaattorit, tuutorit, kehittäjät, ammattilaiset jne.), näiden tehtävistä ja vuorovaikutuksesta sekä erilaisista resursseista, joita toimijat toiminnassaan mobilisoivat ja hyödyntävät (ryhmätoiminnan menetelmät, tiedot, taidot, toimintaraha). Tässä oppimisverkostotoiminnan yhteisarvioinnissa keskityttiin arvioimaan siis pääasiassa toiminnan toteutusta. Toiminnalla saavutettuja tavoitteita ei päästy aikaresursseista arvioimaan systemaattisesti. Yhteisarviointi tarkoittaa tässä sitä, että arviointiin osallistui oppimisverkostojen koordinaattorit, ensin 1-2 koordinaattoria arviointikeskusteluissa haastattelijan (koko oppimisverkostotoiminnan koordinaattori) kanssa, ja sitten koordinaattorit ryhmämuotoisessa arviointikeskustelussa. Ryhmäkeskusteluun osallistui lisäksi koko oppimisverkostotoiminnan koordinaattori ja Innokylän työntekijä. Oppimisverkostotoimintaan osallistuneita kehittäjiä ja ammattilaisia ei haastateltu. Arvioinnin tarkoituksena oli tuottaa arviointitietoa, jonka perusteella oppimisverkostotoiminnan rakennetta, muotoa ja sisältöjä voidaan kehittää.

Arvioitava asia

Oppimisverkostotoiminnan yhteisarvioinnissa arvioitiin ensisijaisesti toiminnan toteuttamista sekä toiminnan edellytyksiä ja esteitä. Tällöin arvioitiin oppimisverkostojen tavoitteita ja toimintamuotoja sekä niiden toimivuutta, edellytyksiä ja esteitä. Arviointi toteutettiin verkostojen koordinaattorien näkökulmasta. Toiminnan generoimia seurauksia ja muutoksia ei päästy systemaattisesti arvioimaan eli sitä missä määrin verkostot ovat toiminnallaan saavuttaneet asetettuja tavoitteita tai mitä yllätyksellistä ja odottamatonta toiminta oli tuottanut, joskin nämäkin olivat arvioinnissa toissijaisesti mukana.

Arvioinnin kysymykset

Oppimisverkostotoiminnan toteutusta arvioivat kysymykset luotiin koko oppimisverkostotoiminnan koordinaattorin ja Innokylän työntekijän yhteistyönä. Arviointikysymykset olivat seuraavat:

- Kuinka selkeät ja realistiset oppimisverkostojen tavoitteet ovat?
- Kuinka toimivia oppimisverkostojen toimintamuodot ovat?
- Onko oppimisverkostojen toimintaan onnistuttu osallistamaan monipuolisesti alan toimijoita?

- Missä määrin avoimuus ja yhteiskehittäminen toteutuvat oppimisverkostojen toiminnassa?
- Millaisia esteitä oppimisverkostojen toiminnalla on ollut ja millaiset tekijät ovat edesauttaneet toiminnan toteuttamista?
- Kuinka monipuolisesti oppimisverkostot ovat hyödyntäneet Innokylän välineitä ja kuinka toimiviksi ne on koettu?
- Missä määrin oppimisverkostot ovat saavuttaneet asettamiaan tavoitteita?
- Millaiseen suuntaan oppimisverkostojen toimintaa tulee tulevaisuudessa ohjata?

Arvioinnin menetelmät ja aineistot

Tähän arviointiin osallistui viisi oppimisverkostoa: Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ja eriarvoisuuden vähentäminen, Ikäihmisten palvelut, Päihde- ja mielenterveystyö, Rikossovittelu sekä Sosiaalinen kuntoutus ja työelämäosallisuus. Osa verkostoista oli vielä käynnistysvaiheessa, joten niiden toimintaa ei vielä voitu arvioida. Vammaisasioiden verkosto oli juuri toteuttanut itsearvioinnin (Anttila, Autio & Nurmi-Koikkalainen 2012), joten se ei osallistunut tähän arviointiin.

Yhteisarvioinnin menetelminä käytettiin puolistrukturoitua teemahaastattelua ja ryhmähaastattelua. Ensin haastateltiin oppimisverkostojen koordinaattorit. Haastattelut olivat luonteeltaan arviointikeskusteluja, joita järjestettiin viisi ja joihin osallistui yhteensä kahdeksan koordinaattoria, 1-2 koordinaattoria per verkosto. Arviointikeskustelujen kysymykset on listattu liitteessä 1. Arviointikeskustelut järjestettiin 30.5–19.6.2013 ja ne kestivät noin 25–45 minuuttia. Kaikki haastattelut litteroitiin. Yksilöhaastattelujen jälkeen ja niistä nousseiden teemojen pohjalta järjestettiin ryhmähaastattelu 16.10.2013, ts. ryhmäarviointikeskustelu, johon osallistui kolme oppimisverkostokoordinaattoria, koko oppimisverkostotoiminnan koordinaattori ja Innokylän työntekijä. Ryhmähaastatteluun viedyt keskusteluteemat on listattu liitteessä 2. Myös ryhmähaastattelu litteroitiin. Tämän jälkeen arvioinnin organisoijat (koko oppimisverkostotoiminnan koordinaattori ja Innokylän työntekijä) johtivat arviointikeskustelujen tuottamasta aineistoista oppimisverkostotoiminnan kehittämissuosituksia.

Arviointikeskusteluissa osoittautui haasteeksi se, että osa koordinaattoreista vaikutti kokevan, että haastattelun ja arvioinnin tarkoitus oli arvioida koordinaattoreiden työtä ja tuloksia. Tämän huomattuaan haastatteli selvensi asiaa kertomalla tarkemmin tarkoituksen olevan arvioida oppimisverkostojen toimintaa ja toteutusta sekä kehittää toimintaa arviointitulosten avulla. Haasteltavat pitivät arviointikeskustelun kysymyksiä jossain määrin liian muodollisina.

Tulokset

Päihde- ja mielenterveystyön oppimisverkosto

Päihde- ja mielenterveystyön oppimisverkoston koordinaattorit pitivät tärkeänä, että verkostolla on selkeästi määritelty tehtävä. He näkivät, että omalla verkostolla on ollut aika selkeä tehtävä ja tavoite, mutta niitä voisi vielä selkiyttää. Verkostolla vaikuttaa olleen monipuolista ja itsenäistä toimintaa ja toimintaan on osallistunut monipuolisesti alan toimijoita.

Yhtenä esteenä verkoston toiminnalle on ollut tekniset ongelmat Innokylän kehittämissympäristössä. Koordinaattoreiden mukaan esimerkiksi kutsut yhteiskehittämiseen eivät aina ole menneet perille, ja on kestänyt kauan, useampi viikko, ennen kuin vikoja on saatu korjattua. Kun verkostossa on paljon ihmisiä mukana, tällaiset tekniset ongelmat vaikeuttavat toimintaa huomattavasti.

Toiminnan toteuttamista on edesauttanut verkoston suuri osallistujajoukko. Koordinaattorit käyttivät käsitettä ”kriittinen massa”, joka kuvaa hyvin sitä merkitystä, mikä suuremmalla osallistujajoukolla on. Organisaation ja työnantajan, THL:n tuki, on myös tärkeä edellytys. Koordinaattorit puhuivat myös ”resurssista”, jonka olivat saaneet verkostoa varten. THL oli osoittanut työaika, joka oli käytettävä verkoston toimintaa varten. Tämä resurssi on antanut jatkuvuutta verkoston toiminnalle. Verkostolla olisi koordinaattoreiden mukaan enemmänkin potentiaalia, mutta työaika on kuitenkin ollut rajallinen. Jos verkoston toimintaan käytettäisi enemmän työaika, esimerkiksi 50 % normaalista työajasta, verkosto voisi kehittyä vielä enemmän. Kentän laajuus ja monipuolisuus on sekä antanut paljon että ollut samalla haaste. Silläkin on luultavasti ollut oma merkityksensä, että koordinaattorit ovat olleet toisilleen tuttuja jo ennen kuin he ovat tulleet töihin THL:ään. Yhteiseltä pohjalta on ehkä ollut helpompi luoda toimiva verkosto. Innotuutori-koulutus on myös ollut avuksi verkoston toiminnalle.

Verkosto on hyödyntänyt Innokylän Kehittämissympäristön osioita, Toimintamallia ja Verstasta. Etenkin koordinaattorit ovat käyttäneet niitä omassa työssään. Heillä oli myös paljon käyttökokemusta Kehittämissympäristön demo-version, REA-työkalun käytöstä, mikä oli helpottanut uusien työkalujen käyttöönottoa.

Verkostolla ei ole ollut vaikeuksia saada ihmisiä mukaan tapahtumiin. Markkinointia ei ole koordinaattoreiden mukaan tarvinnut paljonkaan tehdä. Tarpeita ja kannustimia tulla Innopajoihin ei ole tarvinnut keksiä, koska pajoja on järjestetty kentän tarpeiden pohjalta. Tarvelähtöisyys on koordinaattoreiden mukaan tässä verkostossa toteutunut hyvin.

Verkoston tavoitteet eivät ole koskaan olleet tarkasti määriteltyjä, mutta koordinaattoreiden mielestä käytännön tavoitteet on saavutettu kuitenkin hyvin. Verkostoa kohtaan saattaa kentällä kuitenkin olla julkilausumattomia odotuksia, joihin ei luonnollisesti ole pystytty vastaamaan.

Oppimisverkoston tulevaisuutta ajatellen THL:n säästämistarpeet ja mahdolliset irtisanomiset asettavat haasteita. Resurssit ovatkin oppimisverkoston koordinaattoreiden mukaan kohtalonkysymys tulevaisuutta ajatellen. Koko Innokylä ja myös oppimisverkostot tarvitsevat koordinaattoreiden mukaan legitiimin aseman THL:ssä. Palvelujärjestelmän uudistamisessa oppimisverkostotyyppinen toiminta antaa hyvän alustan. Vastuita pitää kuitenkin selkiyttää ja resurssit varmistaa. Verkosto on nyt siinä vaiheessa, että vastuuta pyritään antamaan enemmän verkoston jäsenille ja keskitetyistä koordinaatiosta luovutaan hivenen.

Rikossovittelun oppimisverkosto

Rikossovittelun oppimisverkosto on teemaltaan hieman erilainen kuin muut verkostot, rikossovittelu kun ei ole ihan perinteistä sosiaali- ja terveysalaa, vaan liittyy vahvasti myös oikeusjärjestelmään. Oppimisverkostolla on yksi koordinaattori, joka on haastattelun perusteella jäänyt hieman yksinäiseksi verkostonsa kanssa.

Toimintaympäristössä on ollut THL:n vaikutuspiirin ulottumattomissa olevia esteitä ja yhteistyövaikeuksia, joiden takia verkosto ei ole toiminut suunnitellulla tavalla.

Oppimisverkosto lähti hyvin käyntiin vuoden 2010 paikkeilla. Keskeinen toiminta oli silloin hyvän käytännön kuvaukset Innokylän edeltäjän, THL:n Hyvä käytäntö – sivuston konseptilla, ja niiden saattaminen valmiiksi. Käytäntöjen kirjoittaminen oli alkanut jo ennen oppimisverkoston perustamista. Innopajojakin järjestettiin. Verkostolla oli seitsemän eri ryhmää, jotka työstivät hyviä käytäntöjä.

Mikäli mainittuja rakenteellisia haasteita ei olisi, oppimisverkoston tavoitteet olisivat koordinaattorin mielestä realistiset. Verkoston toimintaan on osallistunut sovittelijoita, aluehallintovirastojen virkamiehiä ja second opinion-ihmisiä. Kaikki rikossovittelun palveluntuottajat ovat saaneet tietoa oppimisverkoston verkkosivusta ja siellä olevasta materiaalista, ja heidän on toivottu informoivan myös vapaaehtoisovittelijoita näiden sivujen ja materiaalin olemassaolosta.

Alussa oppimisverkoston tapaamiset ja pajat olivat pitkälti sitä, että niissä kerrottiin Innokylästä ja sen työkaluista sekä oppimisverkoston tarkoituksesta. Koordinaattori kommentoi lisäksi sähköpostitse hyvän käytännön kuvauksia. Alku oli koordinaattorin mukaan lupaava, ja rikossovittelun alalla on hänen mukaansa tarvetta oppimisverkostolle ja käytäntöjen yhtenäistämiseksi.

Verkosto on ollut mukana Innokylän työvälineiden kehittämisen eri vaiheissa, hyvä käytäntö -konseptista REA-työkalun kautta nykyiseen Innokylän kehittämissympäristöön. Työkalujen tiheät vaihdokset ovat olleet hankaloittava tekijä verkoston toiminnassa. Innokylän avoimuusperiaatetta on myös ollut vaikea noudattaa. Sovittelun palveluntuottajat toivoivat, että verkostossa tuotetut materiaalit olisivat suljetussa verkkoympäristössä, koska materiaalit ovat tietyn ammatin ja tehtävän tukimateriaalia, ja sellaista sisäistä materiaalia, jota ei haluta jakaa avoimesti.

Oppimisverkoston toiminta ei ole liittynyt Kaste-hankkeisiin. Kun Kaste tuli syksyllä 2012 Innokylän oppimisverkostotoiminnan painopisteeksi, rikossovittelun verkostossa koettiin, että se jäi hieman ulkopuoliseksi. Verkoston toimintaa on edesauttanut Innokylän työntekijöiden tuki ja heidän antama koulutus. Koordinaattori piti rajallista työaikaa verkoston toimintaa hankaloittavana tekijänä.

Innokylän systeemistä innovatiivmallia ei ole suoranaisesti käytetty verkoston toiminnassa, mikä johtuu siitä, että malli julkaistiin vasta syksyllä 2012. Oppimisverkosto ei samasta syystä ole myöskään käyttänyt Innokylän kehittämissympäristön Verstasta eikä Toimintamallia. Tällä hetkellä verkosto on koordinaattorin termiä käyttäen lepotilassa. Innokylän työvälineistä voisi koordinaattorin mukaan olla tulevaisuudessa hyötyä, mikäli ruohonjuuritason ihmiset haluavat ottaa niitä käyttöön. Siinä vaiheessa tarvitaan paljon koulutusta eri puolilla maata.

Verkoston toiveena on, että tulevaisuudessa kehitettyjä käytäntöjä myös arvioitaisiin ja että Innokylä tarjoaisi arvioinnin tukea ja koulutusta. Verkosto toivoo myös, että Innokylän työkalut olisivat pidempikestoisia, ettei tulisi jatkuvasti muutoksia. Koordinaattoria mietitytti se, että tulisiko verkoston olla jotenkin mukana Kaste-hankkeissa, kun yhteisiä rajapintoja kuitenkin on.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ja eriarvoisuuden vähentämisen oppimisverkosto

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ja eriarvoisuuden vähentämisen oppimisverkostolla on kaksi koordinaattoria. Oppimisverkostoa alettiin suunnitella vuoden 2012 alkupuolella ja se on koordinaattoreiden mukaan lähtenyt hitaasti käyntiin. Koordinaattorit edustavat kahta eri yksikköä THL:ssä. Verkostossa on ollut mukana monipuolisesti eri toimijoita: aluehallintoviranomaiset, Kuntaliitto, kuntien hyvinvointityöstä vastaavat, maakuntaliitot, sairaanhoitopiirien terveyden edistämisen yksiköt, toimialajohtajia ja järjestöjen edustajia. Koordinaattorit mainitsivat, että poliittisia päättäjiä ei ole ollut mukana, mutta tavoitteena on

saada heitä mukaan. Viestintään on käytetty muun massa tiedotteita, joissa kerrotaan verkoston ajankohtaiset asiat. Koordinaattorit ovat keskittyneet kuuntelemaan, millaista tukea verkoston jäsenet tarvitsevat. Innopajojakin on järjestetty ja Kaste-hankkeiden tukea on suunniteltu. Innokylän kehittämisen periaatteita on toteutettu hyvin. Verkoston toiminta vaikuttaa alussa olleen melko koordinaattorivetoista.

Tekijöitä, jotka ovat edesauttaneet verkoston toimintaa, ovat olleet osallistujien erilaiset taustat ja hyvät asiantuntijaresurssit. On ollut riittävästi erilaisia näkemyksiä, mutta kuitenkin sen verran samanlaisia, että yhteistyö on toiminut. Verkoston yhteiset tavoitteet koettiin myös työtä helpottaviksi.

Aikapula on ollut toiminnan esteenä. Toinen tärkeä koordinaattorien mainitseva este on rahapula. Oppimisverkoston toimintaa varten ei ole mitään rahoja. Omista yksiköistä on joskus saatu ”nyhdyttyä” jotain, mutta toistaiseksi verkosto on toiminut vähäisillä resursseilla. Rahapula on tehnyt matkustamisesta melkein mahdotonta, mikä taas haittaa alueellista verkostoitumista. Koordinaattorit kaipaivat lisäksi tukea viestintään. Esimerkiksi esitteen tekemiseen menee helposti liian paljon aikaa, koska he eivät itse ole viestinnän ammattilaisia. Koordinaattorit kaipaivat myös sähköistä työkalua, joka olisi vuorovaikutteisempi kuin Innokylän Innowiki.

Innokylän systeeminen innovaatiomalli ei ole ollut erityisen vahvasti mukana verkoston tähänastisessa toiminnassa. Koordinaattoreilla ei ollut ihan selkeä kuva siitä, miten verkosto voisi hyödyntää mallia.

Koordinaattorit tunsivat Kehittämisympäristön Verstaan ja Toimintamallin, mutta eivät ole niitä vielä juuri käyttäneet. Niistä kuitenkin puhuttiin myönteisesti ja mainittiin, että ne ovat ainakin paremmat kuin edeltäjänsä REA-työkalu, jonka moni koki vaikeakäyttöiseksi. Kehittämisympäristön ongelmana nähtiin kuitenkin heikko hakutoiminto. Paremmat hakutoiminnot motivoisivat ihmisiä käyttämään välinettä enemmän. Koordinaattoreiden mielestä tällaisten työkaluja tulee olla erittäin toimivia, jotta niitä käytettäisi.

Koordinaattorit olivat sitä mieltä, että oppimisverkosto on saavuttanut vuoden toimintasuunnitelmassa olevat tavoitteet, mutta ei vielä niitä tavoitteita, mitä verkostolle on pitkällä tähtäimellä asetettu. Tärkein tulevaisuuden tavoite on, että päästäisiin käynnistymisvaiheesta siihen vaiheeseen, että verkosto toimii. Koordinaattorit näkivät myös, että itseohjautuvuutta ja alueellisuutta saisi mielellään olla enemmän. Monialaisuuttakin haluttiin enemmän.

Koordinaattorit haluaisivat mennä oppimaan muiden, kauemmin toimineiden oppimisverkostojen tapahtumiin nähdäkseen, miten muut järjestävät esimerkiksi Innopajoja. Toiveena olisi, että tulevaisuudessa verkostolla voisi olla enemmän alueellista toimintaa ja kenties alueellisia alaverkostoja.

Sosiaalisen kuntoutuksen ja työelämäosallisuuden oppimisverkosto

Sosiaalisen kuntoutuksen ja työelämäosallisuuden oppimisverkosto on järjestänyt työpajoja/Innopajoja noin viiden vuoden ajan. Tavoitteena on ollut erilaisten aiheiden työstämisen lisäksi saman aiheen parissa toimivien ihmisten verkostoituminen. Suunnitelmissa on myös tehdä sosiaalisen kuntoutuksen ja työelämäosallisuuden käsikirja samaan tyyliin kuin on tehty kuntouttavan työtoiminnan käsikirja. Oppimisverkoston tavoitteet ovat koordinaattoreiden mielestä realistiset. Käytännön tason tavoitteena on ollut järjestää pari Innopajaa vuodessa, mikä on onnistunut. Tähän asti koordinaattorit ovat tehneet melkein kaiken itse. Oppimisverkostojen yhteisistä tavoitteista puhuttaessa vaikutti siltä, että koordinaattorit eivät pidä niitä kovin selkeinä. Oman verkoston aihealue taas on erittäin laaja, mikä vaikeuttaa selkeiden tavoitteiden asettamista.

Verkoston toiminnassa on ollut mukana järjestöjä, yhdistyksiä ja säätiöitä eli kolmas sektori melko vahvasti. Tämän lisäksi työ- ja elinkeinotoimistot ovat jossain määrin olleet mukana. Kaste-hankkeisiin liittyen on muun muassa järjestetty yksi Innopaja Oulussa. Kaste-hankkeilta saattaa koordinaattoreiden mukaan jatkossakin tulla ”tilauksia” Innopajoille.

Koordinaattoreiden mukaan erilaiset hankkeet ovat olleet oppimisverkoston toimintaa edesauttava tekijä. Kun hankkeet järjestävät esimerkiksi seminaarin, siihen voi liittyä Innopaja. Hankkeet tuovat myös kontakteja ja edistävät verkostoitumista.

Kun keskusteltiin verkoston toiminnan esteistä, koordinaattorit nostivat aikapulan esille. Lisäksi kaksi koordinaattoria tuntuu vähäiseltä koordinaatioresurssilta laajahkolle teema-alueelle. Haasteena on myös ollut viestintä: miten tiedottaa esim. Innopajoista ja muista tapahtumista. Ei välttämättä riitä, että tulevista tapahtumista kerrotaan verkoston jäsenille ja tiedotetaan Innokylän sivuilla. Mikäli halutaan tavoittaa suurempaa joukkoa, pitää koordinaattorien mukaan käyttää muita keinoja. Kuntouttavan työtoiminnan käsikirja-sivusto on ollut onnistunut tapa viestiä, koska sillä on kävijöitä noin parituhatta kuukaudessa. Innokylän kehittämissympäristön hakutoiminnot saivat koordinaattoreilta negatiivista palautetta.

Koordinaattorit ovat käyttäneet Innokylän systeemistä innovaatiomallia muun muassa, kun suunnittelivat kuntouttavan työtoiminnan Innopajaa. Malli sopii koordinaattoreiden mielestä hyvin projektimaailmaan. Toinen koordinaattoreista ei ollut vielä käyttänyt Kehittämissympäristön Toimintamallia ja Verstasta, mutta toisella oli kokemusta molemmista. Välineet koettiin hyödyllisiksi etenkin hankkeiden tuotosten levityksen ja juurruttamisen kannalta, mutta pientä epäilyä oli sen osalta, kuinka paljon niissä käy ihmisiä.

Innokylän kehittämisen periaatteita on verkoston toiminnassa toteutettu hyvin. Ainoastaan aktiivinen markkinointi oli sellainen, joka tuntui jääneen ainakin osittain toteuttamatta. Tulevaisuudessa tavoitteena olisi järjestää tapahtumia myös alueellisella tasolla. On kuitenkin ollut haasteellista saada ihmiset luomaan omia alaverkostoja. Kysyntää sellaisille olisi, mutta omatoimisuutta ei ole ollut riittävästi. Verkoston jäseniä tulisi koordinaattorien mukaan aktivoida asiaan jotenkin, mutta keinot ovat olleet vähäiset.

Ikäihmisten palveluiden oppimisverkosto

Ikäihmisten oppimisverkosto on ollut olemassa jo monta vuotta, mutta koordinaattorin mukaan se ei ole toiminut kovin hyvin. Kaste-hankkeet ovat kuitenkin tuoneet lisää aktiviteettia verkostoon. Erilaisia Kaste-tilaisuuksia on järjestetty, muun muassa Innopajoja. Käytännössä Kaste-hankkeisiin liittyvät tapahtumat ovat olleet oppimisverkoston pääasiallinen toimintamuoto. Verkostolla on ollut tapana järjestää kaksi isompaa tilaisuutta vuodessa.

Koordinaattorin mukaan verkoston tavoitteet ovat realistisia ja selkeitä ja tällaiset verkostot ovat ylipäänsä hyödyllisiä. Verkoston toiminnassa ovat olleet mukana kuntien vanhustyöstä vastaavia henkilöitä, Kaste-hanketoimijoita ja järjestöjä.

Innokylän välineet ovat toimineet oppimisverkoston toimintaa edesauttavana tekijänä. Toimintaa haitanneena tekijänä on ollut Innokylän verkkopalvelun ja työkalujen keskeneräisyys. Ongelmana on myös se, että hankkeissa mukana olevat ihmiset ovat sitä mieltä, että Innokylässä olevia käytäntöjä pitäisi arvioida. Heidän mielestään THL:n pitäisi ottaa kantaa siihen, mitkä käytännöt ovat hyviä. Se antaisi paljon lisäarvoa Innokylälle. Koordinaattori on yrittänyt viedä eteenpäin sitä ajatusta, että verkoston jäsenet voisivat itse arvioida toistensa tekemiä käytäntöjä. Kehittämissympäristön edeltäjä REA-työkalu ja sen hankaluus on myös aiheuttanut motivaation puutetta työkalujen käytössä ylipäänsä. Ei oikein ole jaksettu perehtyä uusiin työkaluihin vielä. Osa verkoston toimijoista oli aloittanut jo THL:n Hyvä käytäntö-toiminnan aikana ja työkalujen vaihtuvuus on koettu hankalana ja hieman turhauttavana. Kaikkia Innokylän kehittämisen periaatteita ei ole vielä tässä verkostossa ehditty käytännössä toteuttaa.

Ikäihmisten palveluiden alueella toimii aktiivisesti myös RAI-vertailukehittäminen, joka on hoidon ja palveluiden kehittämistä kansallisen ja kansainvälisen vertailun avulla iäkkäille ja vammaisille henkilöille sekä mielenterveyspotilaille. Toiminta kokoaa alan ihmisiä yhteen. RAI-toiminta saattaa toimia jossain määrin kilpailevana verkostona tämän oppimisverkoston kanssa. Ne, jotka ovat siellä mukana, eivät vält-

tämättä koe tarvetta olla mukana Innokylän verkostossa. Koordinaattori kuitenkin korosti, että kyse on ihan eri asiasta eivätkä verkostot kilpaile keskenään.

Verkoston toiminnan haasteena on ollut muun muassa se, että koordinaattori on yksikössään jäänyt hieman yksinäiseksi oppimisverkoston kanssa. Omasta yksiköstä ei ole tullut riittävästi tukea. Seminaarien ja pajojen järjestäminen on ollut koordinaattorin harteilla.

Vaikka verkosto ei ole saavuttanut kaikkia tavoitteitaan, tulevaisuus näyttää koordinaattorin mukaan kuitenkin valoisalta. Uuden vanhuspalvelulain myötä on luultavasti tulossa rahoitusta lain toimeenpanoa varten kunnille ja niiden kanssa on luontevaa tehdä yhteistyötä ja levittää Innokylän toimintatapoja.

Koordinaattori toivoo, että Innokylän kehittämisympäristö olisi tulevaisuudessa sellainen verkostomaisen työn alusta, jota käytettäisi päivittäin vähän Facebookin tapaan. Innokylän suunnalta verkosto toivoo tukea käytäntöjen arviointiin sekä mukanaoloa erilaisissa tilaisuuksissa, esimerkiksi Innopajoissa.

Oppimisverkostotoiminnan kokonaisarviointi

Tässä luvussa kootaan yhteen arviointikeskustelujen tuottamat tulokset nostamalla esiin niissä keskeisiksi nousseita asioita. Syntynyt kuva oppimisverkostojen toiminnasta olisi varmasti moninaisempi ja kattavampi, mikäli kaikkien verkostojen koordinaattorit olisivat osallistuneet arviointiin. Muiden oppimisverkostotoimijoiden, kuten alan ammattilaisten, hankekehittäjien ja päättäjien, haastattelut olisivat lisäksi syventäneet saatua kuvaa sekä toteutuksen että tavoitteiden saavuttamisen osalta.

Tavoitteet

Oppimisverkostojen yhteiset ja yleiset tavoitteet eivät ole olleet kovin selkeitä. Yksittäisten verkostojen tavoitteet sen sijaan ovat selkeitä ja realistisia, ne voisivat olla jopa kunnianhimoisempiakin. Verkostot olivat saavuttaneet omia tavoitteitaan melko hyvin.

Toiminta

Oppimisverkostojen toimintamuodot ovat olleet onnistuneita. Erityisesti Innopajat ovat olleet keskeinen toimintamuoto. Toimintaan on onnistuttu osallistamaan erilaisia toimijoita ja organisaatioita, mikä on selkeästi yksi oppimisverkostojen vahvimpia puolia. Avoimuus ja yhteiskehittäminen ovat kuitenkin onnistuneet hivenen eritasoisesti eri verkostoissa. Osa verkostoista on päässyt tässä asiassa pidemmälle kuin toiset suotuisampien lähtökohtiensa vuoksi.

Innopajat olivat kaikille koordinaattoreille tuttuja. Monet olivat järjestäneet niitä paljonkin. Pajat koettiin hyödyllisinä. Innopaja tuntui olevan jo aika vakiintunut konsepti, ja koordinaattoreiden mielestä toimiva sellainen.

Suurin este oppimisverkostojen toiminnalle on ollut olemattomat resurssit. Tämä koskee sekä henkilö- että taloudellisia resursseja. Resurssipula on pitänyt toimintaa Helsinki-keskeisenä ja pienimuotoisena. Lisäksi muutokset ja viivästymiset Innokylän verkkopalvelun kehityksessä ovat hankaloittaneet toimintaa. Toiminnan toteuttamista on edesauttanut verkostojen monipuolinen ja osaava jäsenistö sekä koordinaattoreiden oma vahva osaaminen.

Haastatteluissa tuli esille kriittisen massan tärkeys. On tärkeätä, että verkoston toiminnassa on riittävästi ihmisiä mukana ja että he ovat rooleiltaan ja taustoiltaan sopivan erilaisia. Joissakin verkostoissa tässä oli-kin jo onnistuttu melko hyvin.

Innokylän työvälineiden käyttö

Aivan kaikki verkostot eivät olleet käyttäneet Innokylän Kehittämisympäristön Verstasta ja Toimintamallia. Joillakin verkostoilla ei ole ollut sellaista toimintaa, että Kehittämisympäristölle olisi ollut luontevaa tarvetta. Kehittämisympäristö avattiin marraskuussa 2012 ja tämä arviointi tehtiin kesällä 2013. Välineet olivat siis vielä varsin uusia haastatteluja tehtäessä. Joitakin myös turhautti se, että kun olivat juuri oppineet käyttämään edeltävää REA-työkalua, tuli uusi kehittämissympäristö ja sen kanssa uutta opittavaa. Ne, jotka olivat Innokylän välineitä käyttäneet, kokivat ne hyödyllisinä. Jonkun verran palautetta tuli kuitenkin teknisistä ongelmista ja esimerkiksi hakutoimintojen alkeellisuudesta. Osa koordinaattoreista ei itsekään vielä hallitse kehittämissympäristön perustana olevaa innovaatiomallia eikä kehittämissympäristön käyttöä.

Useampi koordinaattori toi esille tarpeen arvioida kehittämistoiminnan tuottamia käytäntöjä. Monen mielestä ei riitä, että käytännöt ovat kaikkien käytettävissä, vaan niitä tulisi myös arvioida. Tämä saattaa kertoa siitä, että Innokylän kehittämissperiaatteet eivät vielä olleet koordinaattoreille tuttuja. Niiden mukaan käytäntöjen arviointi on olennainen osa kehittämissprosessia ja sitä tulisi tehdä mahdollisimman moniäänisesti ja paikallisesti siellä missä kehittäminen tapahtuu. Käytännön arviointi paljastaa niitä keskeisiä elementtejä,

jotka tulee kirjata käytännöstä yleistettävään toimintamalliin ja jotka tulee rakentaa kaikkiin niihin ympäristöihin, joissa toimintamallia edelleen sovelletaan. Toinen tulkinta asiasta voisi olla, että kaikki koordinaattorit eivät ole yhtä mieltä Innokylän arviointiperiaatteiden kanssa siinä mielessä, että odottavat jonkin ulkopuolisen toimijan arvioivan käytäntöjä.

Resurssit

Oppimisverkostojen alueellistaminen on ollut haasteellista, koska matkustamiseen ei ole juuri ollut taloudellisia resursseja. Rahan puute on estänyt koordinaattoreita matkustamasta, mikä on hankaloittanut alueellista toimintaa. Useampi verkosto on nyt siinä vaiheessa, että toimintaa haluttaisiin viedä enemmän alueelliselle tasolle, mutta resurssikysymys on ratkaisematta.

Koordinaattorit näkivät THL:n mahdollisesti tulevat resurssileikkaukset ja henkilöstövähennykset oppimisverkostojen toiminnan uhkana. Onko oppimisverkostoille tilaa tulevaisuudessa, kun pitää pärjätä pienemmillä resursseilla? Tuleeko asiantuntijoilla olemaan aikaa tällaiseen toimintaan? Toisaalta, oppimisverkostotoiminta on otteeltaan edistyksellistä, moniäänistä ja rajoja ylittävää, minkä uskoisi olevan pareminkin se suunta, johon THL:n toiminnassa panostetaan. Toinen koordinaattoreita vaivannut pelko oli, että oppimisverkostot, joiden toiminta ei liity Kaste-hankkeisiin, jäävät ulkopuolisiksi ja ilman riittävää tukea. Innokylän välineiden käytön tuki on organisoitava siten, että kaikenlaiset verkostot saavat tarvittavan tuen.

Oppimisverkostot tarvitsevat taloudellisia resursseja tilaisuuksien järjestämistä varten; tilavuokriin, tiedottamiseen ja matkustamiseen. Koordinaattoreilla tulee olla riittävästi työaikaa varattuna verkoston koordinaatiota varten. Matkakuluista puhuttaessa nostettiin myös esille kehittyvät mahdollisuudet käyttää erilaisia videoneuvotteluyhteyksiä.

Yhteiskeskustelussa tuotiin esille oppimisverkostojen legitimitetin tarpeellisuus. Koordinaatiiovastuut tulisi nimetä virallisesti, jotta koordinaattorit saisivat tarvitsemansa työaikaresurssin sekä mahdollisen toimintarahen yksikkönsä/organisaationsa budjetista.

Koordinaattorit ja koordinaattoreiden koordinaattori

Oppimisverkostojen vahvuus on koordinaattoreiden oman alan monipuolinen osaaminen ja tuntemus sekä vahva kehittämisote. Tilausta oli sille, että verkostokoordinaattorit verkostoituisivat tulevaisuudessa entistä enemmän keskenään. Eräs esitetty ajatus oli, että hyvin toimivien ja pitkälle ehtineiden verkostojen koordinaattorit voisivat esimerkiksi muodostaa pareja aloittelevien verkostojen koordinaattorien kanssa, jotta aloittelevat saisivat tällä tavalla enemmän tukea.

Verkostojen keskinäisestä yhteydenpidosta ja verkostoitumisesta puhuttiin, mutta todettiin sen jäävän käytännössä usein ajatuksen tasolle. Käytännössä yhteistyö esimerkiksi on ollut sitä, että tiedotetaan toiselle verkostolle oman verkoston tapahtumista. Verkostojen yhteistyö ja keskinäinen tiedottaminen nähtiin kuitenkin erittäin hyödyllisinä asioina.

Tehty arviointi puhuu sen puolesta, että tulevaisuudessa oppimisverkostot voisivat toimia entistä itsenäisemmin. Kaikissa verkostoissa olisi hyvä olla muitakin toimintaa kannattelevia ja eteenpäin vieviä ihmisiä ja organisaatioita kuin THL:n koordinaattorit. Verkostojen jäsenet voisivat myös omatoimisesti luoda teemakohtaisia alaverkostoja. Tällaisten alaverkostojen luomista ja koordinoimista pitää tukea, mutta toiminnan ei tule olla pääkoordinaattoreiden vastuulla. Alaverkostot voisivat esim. järjestää omatoimisesti Innopaja-toimintaa ja muita tilaisuuksia.

Oppimisverkostojen koordinoinnista todettiin, että sen on hyvä säilyä osaltaan THL:llä, mutta ainakin joissakin verkostoissa esim. järjestöt ja kunnalliset toimijat voisivat ottaa osansa koordinaatiiovastuusta.

Yhteiskeskusteluun osallistuneet verkostokoordinaattorit näkivät oppimisverkostojen yhteisen koordinaattorin tai koordinaation tarpeellisena. Oppimisverkostojen koordinaattoreille voisi järjestää tapaamisia ja edistää näin koordinaattoreiden keskinäistä vuoropuhelua ja yhteistyötä. Toiveena oli myös, että tämä koordinaatio toimisi jatkuvuuden edistäjänä, kun ihmiset verkostoissa vaihtuvat. Ehdotettiin myös sellaista, että sama henkilö, joka toimii THL:n Kaste-koordinaattorina, toimisi oppimisverkostokoordinaattoreiden koordinaattorina. Koordinaattoreiden koordinaattorilla voisi olla myös sellainen rooli, että hän nostaisi oppimisverkostoilta esiin nousseita asioita keskusteluun muiden tahojen kanssa tai THL:n johdon kanssa.

Oppimisverkostojen suhde Innokylään

Oppimisverkostojen koordinaattorit ja toimijat tarvitsevat koulutusta Innokylän kehittämiskulttuuriin sekä Innokylän työkalujen ja palvelujen käyttöön. Koulutusta tarvittaisiin yksilöllisemmällä tasolla. Kaikille yhteiset ja yleiset koulutukset eivät aina ole riittäviä, vaan tarvitaan vahvemmin toimijoiden tarpeisiin perustuvaa koulutusta. Sellaisille koordinaattoreille, jotka eivät vielä ole käyttäneet Innokylän välineitä, Innokylä voi näyttäytyä etäisenä ja vaikeasti hahmottuvana ympäristönä. Innokylän työkaluista annettiin sellais-takin palautetta, että vaikka ne ovat erittäin hyödyllisiä, niin niitä ei pysty ottamaan lennosta käyttöön, vaan ensin tarvitaan koulutusta ja opastusta. Ehdotettiin myös, että aloittavat Kaste-hankkeet saisivat heti perehdytystä Innokylän työkalujen käyttöön.

Viestintä

Oppimisverkostot tarvitsevat viestintätukea esimerkiksi esitteiden tekoa varten. Koordinaattorit toivoivat myös opetusta sosiaalisen median käytössä. Koordinaattorit toivat lisäksi esille, että viestinnän avulla pitäisi enemmän nostaa esille sitä, mitä oppimisverkostot ovat saaneet aikaan. Tiedottamisen tärkeyttä korostettiin; ”sitä kautta verkostolaisille tulee semmonen olo että verkosto on olemassa ja elää ja voi hyvin”.

Innokylän Verkostot-työkalu avattiin syksyllä 2013 juuri ennen tämän yhteisarvioinnin ryhmäarviointikeskustelua. Työkalun tarjoamat mahdollisuudet eivät olleet vielä jokaisen ryhmäkeskusteluun osallistuneen koordinaattorin tiedossa. Yksilöhaastattelut oli siis tuolloin jo tehty. Työkalu antaa verkostoille hyvät mahdollisuudet viestiä verkoston sisällä ja verkoston ulkopuolelle.

Oppimisverkostotoiminnan kehittämissuositukset

Oppimisverkostotoiminnan kehittämissuositukset luotiin tehtyjen arviointikeskustelujen ja ryhmäkeskustelun perusteella. Lisäksi huomioitiin kesken arviointiprosessin avatun Innokylän Verkostot-työkalun tarjoamat mahdollisuudet verkostojen toiminnassa. Kehittämissuositukset nostavat esiin niitä keskeisiä toimijoita, tehtäviä ja resursseja, joita oppimisverkostotoiminnassa tarvitaan, jotta verkostot toimisivat ja saavuttaisivat tavoitteitaan mahdollisimman hyvin.

- 1) **Oppimisverkostojen koordinaatio:** Jokaisessa verkostossa tulisi olla vähintään kaksi koordinaattoria. Koordinaatiota voidaan jakaa myös THL:n ulkopuolelle esimerkiksi järjestöille ja kunnallisille toimijoille. Koordinaatiosta tulee tehdä viralliset sopimukset. Alaverkostojen perustamista suositellaan. Ne voivat itsenäisesti järjestää Innopajatoimintaa ja muita tilaisuuksia.
- 2) **Oppimisverkostojen koordinaation koordinaatio:** Oppimisverkostoille järjestetään Innokylän toimesta löyhä koordinaatio siten, että Innokylä järjestää verkostojen koordinaattoreille esimerkiksi kaksi kertaa vuodessa yhteisen oppimistilaisuuden, jossa koordinaattorit tapaavat toisiaan, vaihtavat kokemuksia, jakavat ideoita ja kuulevat Innokylä-uutisia. Muutoin verkostot toimivat itsenäisesti. Oppimisverkostot eivät ole kirjaimellisesti Innokylän verkostoja, vaan ne ovat itsenäisiä verkostoja, jotka hyödyntävät Innokylän tarjoamia välineitä. Verkostoille ei tällöin ole tarvetta määrittellä tarkempia yhteisiä tavoitteita.
- 3) **Henkilö- ja toimintaresurssit:** Oppimisverkostojen koordinaatiosta vastaavien organisaatioiden/yksiköiden tulee taata koordinaattoreille työaikaa verkostotyölle sekä toimintamäärärahaa tilaisuuksia ja matkoja varten. Taustaorganisaation/yksikön tulee myös antaa viestintätukea verkoston toiminnalle. Johto sitoutuu verkostotoimintaan, joka tulisi nähdä luontaisena osana nykyaikaista kehittämistoimintaa, ei ylimääräisenä tai erillisenä toimintana.
- 4) **Innokylän tuki ja perehdytys:** Innokylä sitoutuu tarjoamaan oppimisverkostoille tarvelähtöistä perehdytystä Innokylän kehittämiskulttuuriin ja työkaluihin. Innokylän työntekijät osallistuvat esimerkiksi Innopajatoimintaa harjoittelevien verkostojen pajiin ja auttavat uusien verkostojen perustamisessa. Koordinaattoreille annetaan tarvittaessa vieritukea.
- 5) **Oppimisverkostojen keskinäinen yhteistyö:** Oppimisverkostojen koordinaattorien tulisi verkostoitua enemmän keskenään, ja kokeneet koordinaattorit voisivat tukea aloittelevia koordinaattoreita. Verkostojen soisi järjestävän entistä enemmän yhteistä toimintaa sekä yhteisiä tilaisuuksia ja tapahtumia, mikä edesauttaisi sektori-, organisaatio- ja substanssirajojen ylittävää kehittämistoimintaa.
- 6) **Oppimisverkostot Innokylän Verkostot -työkaluun:** Oppimisverkostojen odotetaan löytävän monipuolisia tapoja hyödyntää toiminnassaan Innokylän Verkostot-työkalua.

Liitteet

Liite 1: Arviointikeskustelujen teemat:

- Kerrotko yleisesti verkoston tavoitteista ja toiminnasta, miten verkosto toimii ja mitä verkosto on käytännössä tehnyt?
- Ovatko verkostojen tavoitteet realistisia?
- Ovatko verkostojen tavoitteet selkeitä?
- Mitkä alan toimijat ovat olleet mukana oppimisverkoston toiminnassa?
- Miten te olette käytännössä tehneet kehittämistyötä yhdessä?
- Miten olette toiminnallanne tukeneet Kaste-hankkeita ja millaisia suunnitelmia teillä on uusien Kaste-hankkeiden tukemisen osalta?
- Mitkä tekijät ovat edesauttaneet verkoston toimintaa?
- Mitkä tekijät ovat olleet esteenä verkoston toiminnassa?
- Millä tavoin Innokylän systeemisen innovaatiomallin käyttö on ilmennyt toiminnassanne, eli millä tavalla ideoi-kehitä-toteuta-malli on ollut mukana toiminnassanne?
- Oletteko käyttäneet kehittämisympäristön Verstasta, ja jos olette, niin miten?
- Oletteko käyttäneet Kehittämisympäristön Toimintamallia, ja jos olette, niin miten?
- Koetko, että Innokylän välineet ovat olleet hyödyllisiä?
- Miten seuraavat kehittämisen periaatteet tulevat työssänne ilmi?
  - tarvelähtöisyys
  - yhdessä kehittäminen
  - olemassa olevien ratkaisujen hyödyntäminen
  - tiedon avoin jakaminen
  - aktiivinen markkinointi
- Onko verkostosi päässyt tavoitteeseensa?
- Mihin suuntaan oppimisverkoston toiminta voisi kehittyä tulevaisuudessa?

Liite 2: Ryhmäarviointikeskustelun teemat:

- Miten yksittäisten oppimisverkostojen koordinaatio tulisi organisoida? (THL:stä käsin vai jakaa koordinaatiovastuuta laajapohjaisemmaksi yli organisaatorajojen vai jotain muuta)
- Tarvitsevatko verkostot yhteisen koordinaation/koordinaattorin?
- Millaista tukea oppimisverkostot tarvitsevat THL:n johdolta ja yksiköiltään?
- Millaiseen tarkoitukseen oppimisverkostot tarvitsevat taloudellisia resursseja? Mistä niitä tulisi saada?
- Millaista tukea oppimisverkostot tarvitsevat Innokylän työntekijöiltä? Millaista koulutusta ja perehdytystä oppimisverkostot tarvitsevat Innokylän kehittämiskulttuuriin ja välineisiin?
- Millaista viestinnällistä tukea oppimisverkostot tarvitsevat?
- Miten verkostot voisivat verkostoitua ja toimia keskenään?

Lähteet

- Anttila, H. Autio A. & Nurmi-Koikkalainen P. (2012) Vammaisasioiden oppimisverkosto asiakaslähtöisten käytäntöjen uudistamisessa: verkostojohtamisen haasteet käynnistymishaasteen jälkeen. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL).
- Heikkinen, H. & Koivisto, J. (2013) Innotuutorikoulutuksen yhteisarviointi. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Työpaperi 20/2013. Helsinki 2013.
- Koivisto, J. & Pohjola, P. (2013) Arviointiopas kehittäjille. <https://www.innokyla.fi/documents/10162/3c5716c3-2adf-4f37-9d7e-3ee46ffd357f>.
- Koivisto, J. Vataja, K. & Seppänen-Järvelä, R. (2008) Relational Evaluation of Organizational Development Activities. *International Journal of Public Administration*, Vol. 31, Issue 10, 1167-1181.
- Koivisto, J. (2007a) What evidence-base? Steps towards relational evaluation of social interventions *Evidence and Policy*, Vol. 3, No 4, 527-537.
- Koivisto, J. (2007) Kuinka paljon asiakkaan sana painaa? Bikva-menetelmän relationaalinen arviointi. *Stakes, Raportteja* 21/2007.
- Pohjola, P. & Koivisto, J. (2013) Innovaatiot käytäntöinä: Systeminen innovaatiomalli sosiaali- ja terveysalan kehittämistoiminnan perustaksi. *Yhteiskuntapolitiikka* 1/2013, 89-98.